

ÁKVÖRDUN FRAMKVÆMDASTJÓRNARINNAR

2004/EES/9/15

frá 30. nóvember 1998

til skýringar á viðauka A við reglugerð ráðsins (EB) nr. 2223/96 um evrópskt þjóðhags- og svæðisreikningakerfi í bandalaginu að því er varðar meginreglur um mælingar á verði og magni (*)

(tilkynnt með númeri C(1998) 3685)

(98/715/EB)

FRAMKVÆMDASTJÓRN EVRÓPUBANDALAGANNA
HEFUR,

með hliðsjón af stofnsáttmála Evrópubandalagsins,

með hliðsjón af reglugerð ráðsins (EB) nr. 2223/96 frá 25. júní 1996 um evrópska þjóðhags- og svæðisreikningakerfið í bandalaginu ⁽¹⁾, eins og henni var breytt með reglugerð (EB) nr. 448/98 ⁽²⁾, einkum 2. mgr. 2. gr.,

og að teknu tilliti til eftirfarandi:

1) Nauðsynlegt er að auka samanburðarhæfi gagna milli aðildarríkja um breytingar á vergri landsframleiðslu (GDP), bæði með tilliti til beitingar 2. gr. reglugerðar ráðsins (EB) nr. 1467/97 frá 7. júlí 1997 um að hraða og skýra framkvæmd málsmeðferðar vegna of mikils fjárlagahalla ⁽³⁾ og ályktunar leiðtogaráðsins um samninginn um stöðugleika og vöxt (Amsterdam, 17. júní 1997) ⁽⁴⁾ og til að stuðla að marghliða eftirliti almennt.

2) Framkvæmd og eftirlit með Efnahags- og myntbandalaginu krefst sambærilegra, uppfærðra og áreiðanlegra upplýsinga um efnahagsástand og þróun í hverju aðildarríki.

3) Framkvæmdastjórnin skal taka þátt í stjórnun Efnahags- og myntbandalagsins, einkum skal hún leggja skýrslu fyrir ráðið um fjárhagsstöðu og þjóðarskuldur í aðildarríkjunum.

4) Raunvirði þjóðhagsreikninga, þ.e. þjóðhagsreikningar sem eru leiðréttir með tilliti til verðbreytinga, eru mikilvægt tæki við greiningu efnahagsástands lands, að því tilskildu að þeir séu byggðir á sérstökum, ótvíræðum meginreglum. Í þessu skyni skal dýpka og auka nákvæmni tilmæla varðandi útreikning á gögnum á föstu verðlagi samkvæmt ákvæðum reglugerðar (EB) nr. 2223/96.

5) Framkvæmdastjórnin skal nota raunvirði lykilstærða þjóðhagsreikninga við mótun stefnu bandalagsins, einkum til eftirlits með samningnum um stöðugleika og vöxt.

6) Í því skyni að leggja mat á hversu alvarleg efnahagslæðin er skulu aðildarríkin að jafnaði hafa að viðmiði árlega lækkun vergrar landsframleiðslu að raunvirði um a.m.k. 0,75%. Ef farið er yfir viðmiðunargildið í kjölfar mikillar efnahagslæðar telst slíkt aðeins undantekning ef raunvirði vergrar landsframleiðslu lækkar um a.m.k. 2% á ári.

7) Framkvæmdastjórnin skal sjá til þess að niðurstöður reikninga allra aðildarríkjana, að raunvirði, teknar saman í samræmi við ákvæði þessarar ákvörðunar, séu aðgengilegar notendum á tilteknum tímum, einkum með það fyrir augum að hafa eftirlit með samleitni í efnahags- og peningamálum.

8) Ákvæðin í þessari ákvörðun eru fyrstu ráðstafanirnar sem gerðar eru um sameiginlegar reikningsskilareglur fyrir þjóðhagsreikninga bandalagsins, að raunvirði, í samræmi við kröfur bandalagsins en með því móti er unnt að fá niðurstöður sem eru fullnægjandi og samanburðarhæfar í aðildarríkjunum.

(*) Þessi EB-gerð birtist í Stjtið. EB L 340, 16.12.1998, bls. 33. Hennar var getið í ákvörðun sameiginlegu EES-nefndarinnar nr. 150/2002 frá 8. nóvember 2002 um breytingu á XXI. viðauka (Hagskýrslugerð) við EES-samninginn, sjá EES-viðbætur við Stjórnartíðindi Evrópubandalaganna nr. 4, 23.1.2003, bls. 15.

⁽¹⁾ Stjtið. EB L 310, 30. 11. 1996, bls. 1.

⁽²⁾ Stjtið. EB L 58, 27. 2. 1998, bls. 1.

⁽³⁾ Stjtið. EB L 209, 2. 8. 1997, bls. 6.

⁽⁴⁾ Stjtið. EB L 236, 2. 8. 1997, bls. 1.

9) Niðurstöður reikninganna, að raunvirði, í samræmi við kröfur bandalagsins, skulu hljóta hagskýrslumeðferð og skulu sendar framkvæmdastjórninni á þeim dögum sem mælt er fyrir um í reglugerð (EB) nr. 2223/96 og reglugerð ráðsins (EB) nr. 3605/93 frá 22. nóvember 1993 um beitingu bókonar um málsmeðferð vegna of mikils fjárlagahalla ⁽¹⁾.

10) Með tilliti til þess hve mikilvægir og nákvæmir uræddir reikningar eru, svo og stöðu hagskýrslna á aðildarríkjunum, skal, í undantekningartilvikum og tímabundið, veita aðildarríkjum viðbótarfrest til að taka upp þessi ákvæði ef þau eru sannanlega ófær um að fara að reglunum, sem mælt er fyrir um í þessari ákvörðun, við framkvæmd reglugerðar (EB) nr. 2223/96.

11) Ráðstafanirnar, sem kveðið er á um í þessari ákvörðun, eru í samræmi við álit hagskýrsluáætlunarnefndar Evrópubandalagsins (SPC), sem var sett á fót með ákvörðun ráðsins 89/382/EBE, KBE ⁽²⁾ og hagskýrslunefndarinnar um peningamál, fjármál og greiðslujöfnuð (CMFB), sem komið var á fót með ákvörðun 91/115/EBE ⁽³⁾.

SAMÞYKKT ÁKVÖRÐUN ÞESSA:

1. gr.

Markmið

Tilgangurinn með þessari ákvörðun er að útskýra nánari meginreglurnar um mælingar á verði og magni, sem fjallað er um í 10. kafla viðauka A við reglugerð (EB) nr. 2223/96, með tilliti til þess að þörf er á að samræma betur verð- og magnmælikvarða.

Nánari útskýringar í þessari ákvörðun skal nota fyrir gögnin sem send eru til Hagstofu Evrópubandalaganna frá fyrstu gagnasendingu, samkvæmt reglugerð (EB) nr. 2223/96, og áfram, a.m.k. fyrir gögn sem eiga við árið 1995 og síðar.

2. gr.

Nánari útlistun á almennum meginreglum um mælingar á verði og magni

Í I. hluta I. viðauka við þessa ákvörðun er mælt fyrir um nánari útskýringar á þeim almennu meginreglum sem hlíta skal við mælingu á verði og magni í 10. kafla viðauka A við

reglugerð (EB) nr. 2223/96, einkum að því er varðar grunnflokunarþrep, val á vísitöluformúlu og val á grunnári.

3. gr.

Flokkun aðferða eftir vörum

Í II. og III. hluta I. viðauka við þessa ákvörðun er mælt fyrir um flokkun aðferða fyrir tiltekna tegundir af vörum í aðferðir sem best eiga við, aðferðir sem nota skal ef ekki er unnt að beita þeim aðferðum sem best eiga við og aðferðir sem ekki skal nota frá og með fyrstu gagnasendingu til Hagstofu Evrópubandalaganna og áfram samkvæmt reglugerð (EB) nr. 2223/96.

4. gr.

Rannsóknaráætlun

Að því er varðar þær vörur sem flokkunaraðferðir eru skilgreindar fyrir í 3. gr. en eru ekki gefnar upp í I. viðauka við þessa ákvörðun verður þessi flokkun skilgreind með tilliti til niðurstaðna rannsóknaráætlunar sem skal lokið fyrir lok ársins 2000 og eftir ákvörðun hagskýrsluáætlunarnefndarinnar.

5. gr.

Aðlögunartímabil

Í II. viðauka við þessa ákvörðun er mælt fyrir um aðlögunartímabil fyrir beitingu meginreglnanna sem útskýrðar eru í 2. gr. fyrir hvert aðildarríki.

Aðildarríkin geta auk þess farið fram á að veittur sé aðlögunarfrestur til að beita aðferðunum, sem um getur í 3. gr., og verður hann ákveðinn í síðasta lagi í lok ársins 1998.

Í því tilviki að aðildarríki hafi verið veittur aðlögunarfrestur og sýni á tilteknu ári lækun að raunvirði á vergri landsframleiðslu, sem er reiknuð í samræmi við innlendar aðferðir, skal aðildarríkið aðstoða Hagstofu Evrópubandalaganna eins og framast er unnt við að meta áhrif frávika frá meginreglunum í þessari ákvörðun.

6. gr.

Skrá

Aðildarríkin skulu senda Hagstofu Evrópubandalaganna heildarskrá yfir aðferðir og grundvallarhagskýrslur, sem notaðar eru við útreikning á vergri landsframleiðslu að raunvirði og þáttum hennar, í síðasta lagi í lok ársins 2002. Skráin skal a.m.k. taka til aðferðanna sem notaðar eru í lokauppgjöri.

⁽¹⁾ Stjtið. EB L 332, 31. 12. 1993, bls. 7.

⁽²⁾ Stjtið. EB L 181, 28. 6. 1989, bls. 47.

⁽³⁾ Stjtið. EB L 59, 6. 3. 1991, bls. 19.

7. gr.

Viðtakendur

Ákvörðun þessari er beint til aðildarríkjanna.

Gjört í Brussel 30. nóvember 1998.

Fyrir hönd framkvæmdastjórnarinnar,

Yves-Thibault DE SILGUY

framkvæmdastjóri.

I. VIÐAUKI

I. HLUTI

ALMENNAR MEGINREGLUR FYRIR MÆLINGAR Á VERÐI OG MAGNI

I.1. Inngangur

Áætlanir á föstu verðlagi eru frábrugðnar áætlunum á gangverði í tilteknum grundvallaratriðum. Til einföldunar má líta á reikninga á gangverði sem heildartölu innan uppgjörsramma í viðskiptum sem áttu sér stað og unnt er að sannreyna. Reikningar yfir fast verðlag lýsa hins vegar efnahagsástandi á tilteknu ári miðað við verðlag á öðru ári. Í raun og veru hefðu viðskipti yfirstandandi árs ekki gengið eftir á sama hátt miðað við það verðlag sem var á hinu árinu.

Viðskiptaverð skal sundurliða í verð- og magnþætti. Í meginatriðum skulu verðþættirnir ná yfir breytingar sem verða eingöngu af völdum verðbreytinga en allar aðrar breytingar skulu tilheyra magnþættinum (ESA '95, liður 10.01). En þó er langt frá því að vera ljóst hvernig unnt er að beita þessari sundurliðun í tengslum við margar vörur (ESA '95, liður 10.06). Af þeim sökum skal samþykkja bálk reglna til að mæla verð og magn og með þeim hætti fá fram niðurstöður sem nálgast fræðilega kjörsundurliðun á verði/magni og sem beita skal á sambærilegan hátt í öllum aðildarríkjunum.

Í I. hluta eru almennar meginreglur þessa ramma settar fram en í II. og III. hluta er fjallað ítarlegar um tilhögun við gerð áætlana, að því er varðar framleiðslu- og ráðstöfunaraðferðir, eftir því sem við á.

Meginreglurnar, sem mælt er fyrir um í ákvörðuninni, eiga við um ársgögn. Leiðbeinandi meginregla skal vitaskuld vera sú að ársfjórðungsreikningar séu samkvæmir ársreikningum svo að ársfjórðungsreikningarnir segi fyrir um endanlegar niðurstöður eins nákvæmlega og unnt er. Fjallað verður um sérstök mál, sem tengjast ársfjórðungsreikningum á föstu verðlagi, í væntanlegri handbók um ársfjórðungsreikninga.

Í 10. kafla ESA '95 kemur greinilega fram að helst skal nota samþætt bókhaldskerfi við útreikninga á föstu verðlagi (ESA '95, liðir 10.04 og 10.08). Í bókhaldskerfinu er hægt að jafna framleiðslu- og kostnaðarhlíðar vergrar landsframleiðslu á föstu verðlagi og í ítarlegri sundurliðun með því að nota uppruna- og ráðstöfunartöflur. Með því að nota nákvæmar uppruna- og ráðstöfunartöflur er unnt að gæta samræmis í vísitölunum. Einnig er unnt að bera saman staðvirði úr ýmsum heimildum, t.d. er unnt að bera saman neysliverðs- og framleiðsluverðsvísitölu sem teknar hafa verið saman sín í hvoru lagi. Í kerfi, sem byggist á uppruna- og ráðstöfunartöflum, er unnt að sameina það besta frá hvorri um sig (þ.e. framleiðslu- og ráðstöfunaruppgjöri), bæði fyrir gangverð og fast verðlag.

Í ESA '95, lið 10.12 til 10.23 er skilgreint hvað skuli felast í verðþættinum annars vegar og í magnþættinum hins vegar. Í magnþættinum skulu koma fram áhrif af breytingum á vörugæðum. Í því felst að verð- og magnvísar, sem notaðir eru til að reikna út gögn í þjóðhagsreikningum, skulu taka tillit til gæðabreytinga.

Fylgjast skal vel með að gæðaleiðréttingarnar, sem gerðar eru í hinum ýmsu vísam, séu samræmdar. Ef mikill mismunur er á verðvísitölum fyrir sömu vöruna gæti það verið vegna þess að mismunandi aðferðir eru notaðar við gæðaleiðréttingu.

Magnvísar skulu a.m.k. reiknaðir með nægilega mikilli sundurliðun til að tekið sé mið af breytingum í samsetningum. Til dæmis skal skipta fjölda farþegakílómetra í járnbrautarflutningum a.m.k. í farþega á fyrsta og öðru farrými. Á þennan hátt er hægt að fá fram áhrif sem verða vegna breytileika á hlut farmiða á fyrsta og öðru farrými í magnþættinum fremur en í verðþættinum.

Staðvirðing á gangverði til grunnársverðs með víðeigandi verðvísitölu er almennt æskilegri en framreikningur grunnárgildis með magnvísitölu (ESA '95, liður 10.32) þar sem þá er þess betur gætt að taka tillit til áhrifa gæðabreytinga. Enn fremur hafa verðhlutföll venjulega minni dreifni en magnhlutföll og valda minni úrtaksskekkju í verðvísitölu.

Ef virði er reiknað á grundvelli beinna verð- eða magnupplýsinga er hægt að nota þessar grunnupplýsingar til að færa verðmæti til fasts verðs (ESA '95, liður 10.33). Í slíkum tilvikum er þörf fyrir beinar gæðaleiðréttingar.

Í því sem eftir er af I. hluta þessa viðauka er fjallað um þær meginreglur sem þarfnast útskýringar í ESA '95.

I.2. Grunnflokunarþrep

Mælingar á verði og magni skulu byrja með ítarlegri sundurliðun á vörum eftir mismunandi viðskiptaflokkum. Finna skal verðvísitölu, sem hægt er að staðvirða gangverð með, fyrir hverja vöru sem er auðkennd fyrir hvern viðskiptaflokk eða magnvísi til að framreikna grunnárgildi. Best væri ef hægt væri að auðkenna hverja vöru sérstaklega og unnt að áætla hreinar verð- og magnbreytingar á viðkomandi vöru.

Við gerð hagskýrslna er þó nauðsynlegt að leggja saman vörur en það þýðir að vega verður saman verð- og magnbreytingar á ólíkum vörum. Unnt er að nota mismunandi aðferðafræði fyrir vogir í hagskýrslugrunninum sem verðvísitölur og magnvísar eru ákvarðaðir út frá (þ.e. mismunandi formúlur eða mismunandi grunnár). Í þjóðhagsreikningum skal nota eina samkvæma aðferðafræði fyrir vogir allra breytna (fjallað er um það í næstu köflum). Ef notaðar eru vísitölurnar með aðrar vogir en þjóðhagsreikningavogir í þjóðhagsreikningum er gengið út frá því sem gefnu að vísitölurnar, sem eru notaðar, séu grunnvísitölur og er þá gert ráð fyrir að vogartaflan, sem er lögð til grundvallar, skipti ekki máli. Þá má t.d. ganga út frá að Laspeyres-vísitala með fastri vog samsvari Paasche-vísitölu eða Laspeyres-vísitölu með vog frá árinu á undan. Augljóslega hefur sú óbeina forsenda, að vísitölurnar sem eru notaðar séu grunnvísitölur, mest gildi þegar henni er beitt á ítarlega sundurliðuð grunnöggn.

Af þessu leiðir að því ítarlegri sem vöruflokkunin er þeim mun áreiðanlegri niðurstaðna má vænta. Ef sundurliðunin er mikil má gera ráð fyrir því að vörurnar séu einsleitari þannig að vísitölur verða nær grunnvísitölum og vogartöflur nákvæmari.

Það tiltekna flokkunarþrep, sem er notað í þjóðhagsreikningum þar sem gengið er út frá því að vísitölurnar, sem eru notaðar, séu grunnvísitölur er í þessum texta nefnt *grunnflokunarþrep*. Það jafngildir oft fjölda varanna sem greint er á milli í framboðs- og ráðstöfunartöflunum sem eru notaðar til að stemma af reikninga.

Aðildarríki skulu leitast við að gera ítarlegar sundurliðanir á vörum til staðvirðingar. Grunnflokunarþrepið fyrir framleiðslu og alla flokka (fyrir aðföng og endanlega neyslu), skal vera a.m.k. sundurliðuð jafnítarlega og P60-stig í ESA '95, sem er notað til að leggja fram uppruna- og ráðstöfunartöflur til Hagstofu Evrópubandalaganna. Í II. hluta þessa viðauka (um framleiðsluuppgjör) verður tilgreind fyrir suma vöruflokka sú lágmarkssundurliðun til viðbótar sem nota skal til að meta vísa fyrir staðvirði eða magn.

I. meginregla:

Við mælingar á verði og magni skal nota sundurliðuð flokkunarþrep vara. Þetta flokkunarþrep, sem er kallað grunnflokunarþrep, skal vera a.m.k. jafnmikið sundurliðuð og P60-stig í ESA '95 að því er varðar framleiðslu og einnig alla flokka (aðföng og endanlega neyslu).

Í því tilviki að veittar séu undanþágur í reglugerð ESA '95 um afhendingu gagna á P60-stigi skal nota þau nákvæmstu innlendu gögn sem eru fyrir hendi.

I.3. Val á vísitöluformúlu

Þegar grunnflokunarþrepið hefur verið skilgreint þarf að vega saman verð- og magnvísitölur á því þrepi til að fá verð- og magnmælikvarða fyrir allar lykilstærðir þjóðhagsreikninga.

Í þessu skyni þarf fyrst að velja vísitöluformúlu. Í ESA '95, liðum 10.62 til 10.64, kemur fram að mælt er með verð- og magnvísitölum Fishers en magnvísitölur Laspeyres og verðvísitölur Paasches eru viðunandi kostir. Í reynd hefur vísitala Fishers nokkra ókosti, m.a. kröfur um stærra gagnasafn, vandann við samlagningu magngagna og erfiðara er að útskýra hana fyrir notendum.

Af þeim sökum er í reynd betra að nota magnvísitölu Laspeyres og verðvísitölu Paasches til að leggja saman verð- og magnmælingar sem eru ákvarðaðar í grunnflokunarþrepinu.

2. meginregla:

Magnmælingar, sem unnt er að gera á grunnflokkunarþrepi, skulu lagðar saman með formúlu Laspeyres til að fá magnmælingar allra lykilstærða þjóðhagsreikninga. Verðmælingar, sem unnt er að gera á grunnflokkunarþrepi, skulu lagðar saman með formúlu Paasche til að fá verðmælingar allra lykilstærða þjóðhagsreikninga.

Tekið skal fram að samkvæmt ESA '95 er einnig heimilt að nota vísitölu Fishers. Enn fremur skal lögð áhersla á að þessar meginreglur eiga ekki við um heimildir gagna um verð og magn sem notaðar eru í þjóðhagsreikningum: gögn undir grunnflokkunarþrepi þarf ekki að reikna út samkvæmt þessari meginreglu.

I.4. Val á grunnári

Í magnvísitölu Laspeyres eru notuð gildi frá tilgreindu ári til að veita magnbreytingar á undirlíðum. Nú þarf að skilgreina út frá hvaða ári vogir skulu reiknaðar.

Í þessari ákvörðun skal fyrst skilgreina hugtökin *grunnár* og *viðmiðunarár*.

Skilgreiningar:

- *grunnárið* er árið með það gangverð sem er notað til að veita verð- og magnmælingar, sem eru ákvarðaðar á grunnflokkunarþrepi,
- *viðmiðunarárið* er árið sem er notað fyrir afhendingu og framsetningu á fóstum verðlagstölum. Í vísitöluröðum er það árið með gildið 100.

Sem dæmi má taka eftirfarandi vísitöluraðir:

1990	1991	1992	1993	1994
100	105	108	112	120

Setjum sem svo að þessar tölur séu reiknaðar út frá vogum frá árinu 1990. Þá er 1990 grunnárið. Það er einnig viðmiðunarárið þar sem 1990 = 100. Auðveldlega má breyta viðmiðunarárinu í t.d. 1993 (deilt er í öll gildi með 112/100 til að fá 1993 = 100):

1990	1991	1992	1993	1994
100/1,12	105/1,12	108/1,12	112/1,12	120/1,12

Slík aðferð breytir ekki grunnárinu þar sem breytingar frá ári til árs eru enn þá reiknaðar miðað við vogir frá 1990.

Í stað þess að hafa fast grunnár eins og í dæminu hér að framan væri hægt á hverju ári að miða við vogir ársins á undan. Það gæti t.d. leitt til eftirfarandi breytinga frá ári til árs:

1990	1991	1992	1993	1994
100	105	102	103	106

Fyrir hverja þessa vísitölu gildir: $t - 1 = 100$, af þeim sökum jafngildir viðmiðunarárið grunnárinu en breyst á hverju ári. Mjög auðvelt er að sýna raðirnar á einu viðmiðunarári með því að umreikna. Það gerir:

1990	1991	1992	1993	1994
100	105	107,1	110,3	116,9

(107,1=105 × 102/100; 110,3=107,1 × 103/100, o.s.frv.).

Mikilvægt er að breyting á viðmiðunarári hafi ekki áhrif á vísitölur milli ára. Þetta er augljóst fyrir eina röð eins og í þessu dæmi en þegar breyta er samsett úr mörgum undirbreytum verður það ekki lengur augljóst. Til að halda vaxtarhraða hveirar breytu óbreyttum þegar viðmiðunarári er breytt skal umreikna hverja breytu um sig, miðað við nýja viðmiðunarárið, hvort sem um er að ræða grunnvísitölu, millisamtölu eða heildarsamtölu eins og verga landsframleiðslu. Afleiðingin verður sú að ósamræmi verður á milli einstakra þátta og niðurstöðutalna þeirra í fóstum verðlagstölum fasts viðmiðunarárs. Þetta er hið velþekkt samlagningarvandamál. Ekki skal eyða þessu ósamræmi á nokkurn hátt (ESA '95, liður 10.67) því að það skekkir aftur á móti vaxtarhraðann. Sjá dæmið í lok þessa kafla til frekari skýringar.

Val á grunnári og viðmiðunarári er að meginreglu til atriði sem eru ótengd. Í þessari ákvörðun framkvæmdastjórnarinnar, þ.e. nánari útlitun á meginreglum um útreikning á verð- og magnmælingum, á eingöngu við vandinn við val á grunnári.

Augljóst er að til að fá samanburðarhæfari verð- og magnmælingar milli landa skulu þau nota sama grunnár. Enn fremur skal, til að reikna út nákvæmasta vaxtarhraðann, nota eins nýtt grunnár og unnt er þar sem vogirnar, sem þá eru notaðar, eru í gildi og haldið er í lágmarki vandamálum varðandi vörur sem detta út og nýjar vörur. Saman leiða þessi sjónarmið til að sú aðferð er notuð að reikna alltaf vogir út frá fyrra ári.

3. meginregla:

Magnmælingar, reiknaðar á grunnflokknarþrepi, skulu lagðar saman með vogum sem reiknaðar voru út á fyrra ári.

Ef aðildarríki hefur aðlögunartímabil að því er varðar 3. meginreglu skal það breyta grunnárinu á fimm ára fresti frá 1995 meðan á aðlögunartímabilinu stendur.

Dæmi: Að umreikna samtölur og þætti þeirra, miðað við nýtt viðmiðunarár

Lítum á tvær vörur A og B og heildartölu þeirra. Gerum ráð fyrir að þetta séu ósamsettar vörur en það þýðir að fyrir þessar vörur má ákvarða verð- og magnvísitölur sem byggjast ekki á vogartöflum sem lagðar eru til grundvallar, þ.e. þetta eru grunnvísitölur.

Magn- og verðvísitölur fyrir heildartölur A og B byggjast á því hvernig A og B eru vegnar.

Í eftirfarandi töflu eru magnbreytingarnar vegnar fyrir niðurstöðutöluna milli T-1 og T, miðað við gildandi verðgildi ársins T-1.

Þar sem þetta eru þær vogir sem komast næst því að vera í gildi má líta svo á að þessi vaxtarhraði sé nákvæmastur.

	1990 gangverð	Magn- breytingar '90-'91	1991 verð frá 1990	Verð- breytingar '90-'91	1991 gangverð	Magn- breytingar '91-'92	1992 verð frá 1991	Verð- breytingar '91-'92	1992 gangverð	Magn- breytingar '92-'93	1993 verð fyrir 1992	Verð- breytingar '92-'93	1993 gangverð
A	100	105,0	105	110,0	115,5	102,0	117,8	108,0	127,2	103,0	131,1	105,0	137,6
B	300	110,0	330	95,0	313,5	90,0	282,2	105,0	296,3	95,0	281,4	102,0	287,1
Niðurstaða	400	108,8	435	98,6	429,0	93,2	400,0	105,9	423,5	97,4	412,5	103,0	424,7

Gerum nú ráð fyrir að gefa þurfi þessar tölur upp miðað við fast viðmiðunarár, t.d. 1990. Eina leiðin til þess án þess að raska vaxtarhraða niðurstöðutölnnar er að umreikna hverja röð fyrir sig, miðað við nýtt viðmiðunarár. Í vísitöluformi (1990 = 100) verður niðurstaðan:

	1990	1991	1992	1993
A	100	105,0	107,1	110,3
B	100	110,0	99,0	94,1
Samtals	100	108,8	101,4	98,8

þar sem $101,4 = 108,8 \times 93,2/100$ og $98,8 = 101,4 \times 97,4/100$.

Með tilliti til magns með viðmiðunarárið 1990:

	1990	1991	1992	1993
A	100	105,0	107,1	110,3
B	300	330,0	297,0	282,2
Samtals	400	435,0	405,6	395,0
A+B	400	435,0	404,1	392,5

Greinilegt er að samtala A og B er ekki lengur sú sama og heildartalan. Þetta er vel þekkt samlagningavandamál. Hið „réttá“ magn fyrir 1993 er 395, þrátt fyrir þetta vandamál, en ekki 392,5 vegna þess að þetta er eina talan sem er samkvæm vaxtarhraða heildartölnnar sem áður var reiknaður.

Enn fremur mun vaxtarhraði milli ára ekki breytast með breyttu viðmiðunarári með þessu móti. Ekki er rétt að eyða ósamræminu milli A, B og heildartölu þeirra heldur skal það útskýrt fyrir notendum. Þetta ósamræmi verður ekki túlkað sem vísbending um áreiðanleika niðurstaðnanna.

II. HLUTI

MÆLING Á VERDI OG MAGNI SAMKVÆMT FRAMLEIÐSLUUPPGJÖRINU

II.1. Flokkun aðferða

Eftirfarandi flokkun aðferða verður notuð í því sem eftir er þessa viðauka:

- Aðferðir A: þær aðferðir sem best eiga við
- Aðferðir B: þær aðferðir sem má nota ef aðferð A á ekki við
- Aðferðir C: þær aðferðir sem ekki skal nota.

II.2. Markaðsframleiðsla og framleiðsla til eigin nota

Í þessum hluta eru skoðaðir útreikningar fyrir markaðsframleiðslu og framleiðslu til eigin nota. Í fyrsta lagi eru settar fram nokkrar meginreglur er varða mismunandi aðferðir við útreikning á virðisauka á föstu verðlagi. Þessar meginreglur kveða á um almenn viðmið við flokkun reikningsaðferða í aðferðir A, B og C. Fyrst skal þó nota þessar meginreglur á einstakar vörur í öllum tegundum markaðsframleiðslu til að ákveða megi sérstakar leiðbeiningar um þær aðferðir sem beita skal hverju sinni.

Að því er varðar val á milli aðferða sem byggjast á tvöfaldri staðvirðingu eða einfaldri staðvirðingu má flokka á eftirfarandi hátt:

Aðferð A: Í ESA '95 kemur greinilega fram (í lið 10.28) að tvöföld staðvirðing er fræðilega séð rétta aðferðin þar sem virðisauki á gangverði er einnig metinn sem mismunurinn á framleiðsluvirði og aðföngum.

Þessi röksemd gildir reyndar um allar aðferðir, byggðar á tvöfaldri staðvirðingu (t.d. framreikningur á framleiðsluvirði með magnvísis og staðvirðing á aðföngum). Fleiri ástæður má nefna sem valda því að aðferðir, byggðar á tvöfaldri staðvirðingu eru ákjósanlegri:

- vísarnir, sem eru notaðir, eru framleiðslu- eða aðfangavísar. Þegar notaðar eru aðferðir, sem byggjast á einfaldri staðvirðingu, eru slíkir vísar notaðir beint á virðisauka sem á síður við,
- með aðferðum, byggðum á tvöfaldri staðvirðingu, má leggja óháð mat á framleiðnistreytingar.

Aðferð B: Í reynd kann að vera nauðsynlegt að nota aðferðir sem byggjast á einfaldri staðvirðingu, t.d. vegna þess að gögn um aðföng eru ófullnægjandi eða vegna þess að gögnin eru ekki nógu áreiðanleg.

Að því er varðar hvaða vísar henti best, annaðhvort við staðvirðingu gildandi verðgilda ársins eða við framreikning á grunnárgildum, má nota eftirfarandi viðmið:

- hve vel vísirinn nær yfir vöruliðinn. Til dæmis hvort vísirinn tekur til allra vara undir vöruliðnum eða einungis hluta þeirra, t.d. eingöngu þeirra vara sem eru seldar til heimilisnota,
- matsgrundvöll vísisins. Ef um er að ræða markaðsframleiðslu skal miða við grunnverð fremur en t.d. kaupverð eða aðfangakostnað,
- að vísirinn skuli taka tillit til gæðabreytinga og skrá þær í magnmatið,
- að samræmi sé í hugtökum vísis og hugtaka í þjóðhagsreikningum.

Þessi viðmið leiða til eftirfarandi almennra niðurstaðna um hentugleika vísa en, eins og tekið er fram hér að framan, þessum almennu niðurstöðum skal beitt á einstakar vörur í öllum tegundum markaðsframleiðslu til að ákvarða megi sérstakar leiðbeiningar um þær aðferðir sem beita skal í hverju tilviki. Eftirfarandi viðmið til að greina á milli aðferða A, B og C eru algild viðmið, þ.e. þau eru ekki háð því að gögn séu fyrir hendi. Í reynd kann að vera að ekki sé hægt að koma aðferðum A í framkvæmd og þá þurfi að ákveða reglur með aðferðum B.

Aðferð A: Meginreglan er sú að aðferð A er notuð í framleiðsluuppgjöri á viðeigandi verðvísitölu fyrir framleiðslu sem venjulega er nefnd framleiðsluverðsvísitala (PPI). Hverja vöru skal staðvirða sérstaklega með viðeigandi framleiðsluverðsvísitölu. Viðeigandi framleiðsluverðsvísitala uppfyllir eftirfarandi viðmið:

- hún er vísitala (fyrir heimamarkað og útflutning) á verði þeirrar tilteknu vöru (þeirra vöruflokka),
- hún tekur tillit til breytinga á gæðum vöru (vara),

- hún er metin á grunnverði,
- grundvallarhugtök hennar eru samkvæm hugtökum í þjóðhagsreikningum.

Allar aðferðir, sem sýnt er fram á að séu fullkomlega hliðstæðar notkun framleiðsluverðsvisítölu, má líta á sem aðferðir A.

Aðferð B: Ef rétt framleiðsluvisítala er ekki tiltæk eru til nokkrar aðrar tegundir af vísnum sem má nota í staðinn. Eftirfarandi fellur t.d. oftast undir aðferðir B:

- framleiðsluverðsvisítala sem á síður við, t.d. visítala án gæðaaðlagana, eða sem tekur til færri eða fleiri vörulíða,
- neysluverðsvisítala. Sömu þrjár viðmiðanirnar og fyrir framleiðsluverðsvisítölu gilda (neysluverðsvisítölur skal venjulega leiðréttá fyrir skatta, styrki og álagningu í því skyni að fá mat, miðað við grunnverð), auk þess skal vogin vera rétt og hugtökin samsvara hugtökum í þjóðhagsreikningum,
- framleiðslumagnsvísar. Magnvísar skulu einnig taka mið af gæðabreytingum. Þessu yrði náð að hluta með því að nota nægilega sundurliðaðar visbendingar um magn sem jafnframt tækju mið af breytingum í samsetningu.

Slíkir vísar uppfylla yfirleitt ekki öll fjögur viðmiðin sem sett eru fram hér að framan.

Aðferð C: Notkun nokkurra annarra hugsanlegra vísa, sem settir eru fram hér á eftir, fellur venjulega undir aðferðir C:

- aðferðir (fyrir markaðsframleiðslu),
- aukavísar, þ.e. vísar sem eru ekki beinlínis tengdir framleiðsluvirðinu,
- framleiðsluverðsvisítala, neysluverðsvisítala eða magnvísar sem eru ekki í samræmi við viðkomandi vöru(r), t.d. heildarneysluverðsvisítalan.

Yfirleitt uppfylla slíkir vísar mun síður viðmiðin fjögur en aðferðir B.

Þessum viðmiðum skal nú beitt á vörurnar í hverjum lið í vöruflokkuninni eftir atvinnugreinum hér á eftir. Fjallað verður um markaðsframleiðslu og framleiðslu til eigin nota saman. Í lið 3.49 í ESA '95 kemur fram að „framleiðsla til eigin nota skuli metin á grunnverði svipaðra vara sem seldar eru á markaðinum“. Af þeim sökum eru meginreglurnar fyrir staðvirðingu á framleiðslu til eigin nota þær sömu og fyrir markaðsframleiðslu.

Markmiðið er að skilgreina aðferðir A, B og C fyrir hverja vörutegund. Ef það veldur ekki sérstökum vandamálum að nota rétta framleiðsluverðsvisítölu fyrir tiltekna vörutegund (þ.e. unnt er að nota aðferð A) er ekki fjallað um á hvern hátt aðrir tilteknir vísar uppfylla viðmiðin. Ekki er enn þá hægt að skilgreina aðferðir A, B og C fyrir verulegan fjölda vörutegunda. Það verður gert innan rannsóknaráætlunarinnar. Í rannsóknaráætluninni mætti einnig kanna frekari úrbætur á flokkum fyrir þær vörur sem voru flokkaðar í upphafi í samræmi við það sem hér fer á eftir.

Í þessum texta er aðallega fjallað um mat á *framleiðslu* á föstu verðlagi. Þegar um er að ræða aðferðir sem byggðar eru á tvöfaldrí staðvirðingu er einnig nauðsynlegt að staðvirða *aðföng*. Æskileg aðferð við staðvirðingu aðfanga er að nota réttar verðlagstölur um notkun aðfanga, sem safnað er hjá kaupendum, til að staðvirða hverja vöru fyrir sig. Oft eru þau ekki tiltæk í reynd. Af þeim sökum er unnt að staðvirða aðföng fyrir vörur, sem framleiddar eru innanlands, með sömu aðferð og lýst er hér á eftir fyrir framleiðslu þeirrar vöru ef tekið er tillit til mismunar á mati (aðföng eru metin á kaupverði). Sérstaklega skal huga að staðvirðingu aðfanga innfluttra vara. Enn fremur skal taka tillit til mismunar á verði fyrir mismunandi notendur. Rafmagn er eitt dæmi þar sem mikill verðmunur getur verið milli notenda í ólíkum starfsgreinum.

Þegar hugað er að útreikningi á aðföngum á föstu verðlagi er mikilvægt að taka tillit til þess hvernig unnt er að draga úr áhrifum óáreiðanlegs mats á framleiðslu á föstu verðlagi (t.d. í tengslum við tegund þjónustu við atvinnurekstur) á stigi vergrar landsframleiðslu í heild á föstu verðlagi. Þegar notað er framleiðsluuppgjör eru áhrif óáreiðanlegra staðvirða eða óbeinna staðvirða að því er varðar sumar vörur, miðað við útreikning á vergri landsframleiðslu í heild á föstu verðlagi, í lágmarki ef:

- reikningar á föstu verðlagi eru teknir saman í framboðs- og ráðstöfunarramma,
- notaðar eru aðferðir sem eru byggðar á tvöfaldrí staðvirðingu í reikningunum öllum,
- óáreiðanlegir staðvirðar fyrir framleiðslu eru einnig notaðir fyrir staðvirðingu aðfanga.

Notkun framboðs- og ráðstöfunartafna til að samþætta mat ásamt tvöfaldrí staðvirðingu gegnir því augljósa hlutverki að draga úr ónákvæmni á stigi vergrar heildarlandsframleiðslu á föstu verðlagi.

Vöruflokkun eftir atvinnugreinum A: *Landbúnaður, dýraveiðar og skógrækt*

Vöruflokkun eftir atvinnugreinum B: *Fiskur*

Flestir útreikningar á gildandi verði þessara vara eru byggðir á verð- og magnupplýsingum. Af þeim sökum er unnt og skal nota þessar upplýsingar til að reikna framleiðsluvirði á föstu verðlagi. Magnupplýsingar skulu leiðréttar vegna gæðabreytinga þar sem það á við. Í sumum tilvikum er rétt framleiðsluverðsvísitala einnig tekin saman. Allar þessar aðferðir eru aðferðir A.

Vöruflokkun eftir atvinnugreinum C: *Námugróftur og vinnsla hráefna úr jörðu*

Vöruflokkun eftir atvinnugreinum D: *Iðnaðarvörur*

Vöruflokkun eftir atvinnugreinum E: *Raforka, gas, gufa og heitt vatn*

Aðildarríkin afhenda Hagstofu Evrópubandalaganna nú þegar margar framleiðsluverðsvísitölur fyrir þessa þrjá vöru-flokka. Þessar framleiðsluverðsvísitölur eru notaðar samkvæmt aðferð A að því er varðar þessar vörur ef framan-greind viðmið eru uppfyllt. Þá skal nota þessi gögn í útreikningum á föstu verðlagi.

Í verð- og magnmælingum tiltekinna vara koma upp alvarleg vandamál. Þá er einkum átt við:

- tölvur og aðrar gagnavinnsluvélar,
- stórar vélar eins og loftför og skip.

Verðmæling, að því er varðar þessar vörur, er oftast mjög erfið en hefur töluvert mikla fjárhagslega þýðingu. Einn liður í rannsóknaráætluninni þyrfti að vera að kanna hvernig bæta má aðferðirnar er varða þessar vörur.

Vöruflokkun eftir atvinnugreinum F: *Byggingarframkvæmdir*

Verð- og magnmælingar eru oft flóknari að því er varðar byggingarstarfsemi, t.d. vegna þess að margar vörurnar eru notaðar einu sinni eðli sínu samkvæmt. Einn liður í rannsóknaráætluninni þyrfti að vera að kanna aðferðafræðileg vandamál við útreikning á framleiðsluvirði byggingarstarfsemi á föstu verðlagi.

Vöruflokkun eftir atvinnugreinum G: *Heildverslun og smásöluverslun; viðgerðir á vélknúnum ökutækjum, bifhjólum og vörum til einka- og heimilisnota*

50: Sala, viðhalds- og viðgerðarþjónusta á vélknúnum ökutækjum og bifhjólum; smásala á eldsneyti vélknúinna ökutækja

Í þessum flokki eru tvær vörutegundir:

- framleiðsluvirði þjónustu fyrir viðhald og viðgerðir á vélknúnum ökutækjum og bifhjólum,
- framleiðsluvirði verslunarálagningar við sölu á vélknúnum ökutækjum, bifhjólum og eldsneyti vélknúinna ökutækja.

Framleiðsluverðsvísitölur kunna að vera til fyrir fyrri tegund framleiðslunnar og er þá um að ræða aðferð A. Ef þær eru ekki til er hægt að staðvirða vörurnar með neysliverðsvísitölu (sem er leiðrétt með tilliti til skatta eða styrkja) og er þá um að ræða aðferð B vegna þess að vera kann að hún taki ekki nægilega vel til viðskiptaútgjalda.

Að því er varðar staðvirðingu verslunarálagningar skal nota sömu aðferðir eins og lýst er hér á eftir að því er varðar heildverslun.

51: Heildverslun og smásöluverslun, þó ekki vélknúin ökutæki og bifhjól

Helsta framleiðsluvirði þessa flokks er heildverslunarálagning. Eftirfarandi reglur eru tilgreindar að því er varðar framleiðsluvirði álagningar:

Aðferð A: Í aðferð A fyrir framleiðsluvirði álagningar er tekið tillit til gæðabreytinga á verslunarþjónustunni. Þessu er unnt að ná með því að staðvirða sölu og innkaup kaupmanna hvort í sínu lagi (og taka viðeigandi tillit til breytinga á birgðum). Í þessu skyni þurfa verðsvísitölurnar að vera mjög traustar.

Aðferð B: Unnt er að nota aðferð B út frá þeirri forsendu að álagning að raungildi fylgi veltu að raungildi. Þá er gert ráð fyrir að álagningarhlutföll séu stöðug á föstu verðlagi.

Einfaldasta leiðin til að nota þetta lögmál er að framreikna framleiðsluvirði heildarálagningar með magnvísitölu veltu. Magnvísitölu veltu má fá með því að staðvirða veltu með vísitölu.

Umbætur á þessari einföldu aðferð myndu felast í auknum upplýsingum um vöruna, helst með því að reikna verslunarálagningu á föstu verðlagi í sundurliðun í framboðs- og ráðstöfunartöflum. Þá er hægt að nota álagningarhlutfall á tilteknum viðskiptum, sem er reiknað á tilteknu grunnári, á umfang þeirra viðskipta á yfirstandandi ári. Á þann hátt eykst álagning að raungildi í samræmi við raungildi vöruflæðisins.

Önnur endurbót í tilhöguninni felst í því að taka tillit til breytinga á verslunaraðferðum (t.d. umskipti frá litlum hverfisbúðum til risamarkaða). Slikt myndi ná til einhverra gæðabreytinga á verslunarþjónustu í magnþættinum.

Slíkar aðferðir ber að líta á sem aðferðir B þar sem ekki er hægt að taka tillit til gæðabreytinga á verslunarþjónustu.

Aðferð C: Aðrar aðferðir, t.d. að staðvirða framleiðsluvirði álagningar með verðvísitölu veltu.

52: Smásöluverslun, þó ekki vélknúin ökutæki og bifhjól; viðgerðir á vörum til einka- og heimilisnota

Ganga skal út frá sömu forsendu að því er varðar framleiðsluvirði álagningar í smásöluverslun og lýst er hér að framan fyrir heildverslun. Kosturinn við þetta er sá að til er verðvísitala fyrir smásöluveltu sem er góður mælikvarði: neysluverðsvísitalan. Til að fá magnvísitölu fyrir smásöluveltu tiltekinnar vöru er hægt að nota samsvarandi lið neysluverðsvísitölu til að staðvirða.

Hægt er að nota neysluverðsvísitöluna fyrir framleiðsluvirði viðgerða á vörum til einkanota og til heimilisnota. Þar sem lítil viðskiptaútgjöld eru samfara þessari þjónustu á neysluverðsvísitalan vel við og má líta á hana sem aðferð A. Þó verður nauðsynlegt að nota mismunandi liði neysluverðsvísitölu þar sem margar mismunandi vörur teljast til þessa flokks. Af þeim sökum er staðvirðing nauðsynleg á sundurliðuðu stigi svo að hægt sé að nota hina ýmsu sundurliðuðu vörulíði neysluverðsvísitölnnar sem um er að ræða.

Vöruflokkun eftir atvinnugreinum H: *Hótel- og veitingahúsarekstur*

Aðferð A, að því er varðar hótél og veitingahús, er staðvirðing með þeirri framleiðsluverðsvísitölu sem við á. Ef framleiðsluverðsvísitala er ekki til má nota neysluverðsvísitölu sem nálgun. Í þessu tilviki er um að ræða aðferð B þar sem ekki er tekið tillit til viðskiptaútgjalda.

Vöruflokkun eftir atvinnugreinum I: *Flutningar, vöruheimsla og samskiptatekni*

60, 61 og 62: Flutningar á landi, sjó og í lofti

Farþega- og vöruflutningar skulu staðvirtir hvor í sínu lagi.

Að því er varðar *farþegaflutninga* fellur notkun viðeigandi framleiðsluverðsvísitalna undir aðferð A. Ef þær eru ekki fyrir hendi koma eftirfarandi aðferðir B til greina:

- staðvirðing með neysluverðsvísitölu, að því tilskildu að hún taki nægilegt tillit til gæðabreytinga,
- framreikningur með vísi á fjölda farþegakilómetra, að því tilskildu að sá visir sé fyrir hendi fyrir nægilegan fjölda flutningsflokka. Greinarmunur skal a.m.k. gerður á mismunandi farrýmum (t.d. fyrsta og öðru farrými í járnbrautarflutningum, viðskiptaferðarymi og almennu farrými í flutningum í lofti o.s.frv.).

Þessar aðferðir er nauðsynlegt að nota hverja fyrir sig, a.m.k. með tilliti til eftirfarandi tegunda flutninga (farþegaflutninga), að því tilskildu að þær séu marktækar í aðildarríkjunum:

- flutningar á járnbrautum,
- aðrir flutningar á landi,

- flutningar á sjó og vatnaleiðum,
- flutningar í lofti.

Ef ekki reynist unnt að sundurliða að þessu marki er um að ræða aðferðir C. Allar aðrar aðferðir (t.d. að nota fjölda farþega sem magnvísi) eru einnig aðferðir C.

Að því er varðar *vöruflutninga* fellur notkun á viðeigandi framleiðsluverðsvisitölum einnig undir aðferð A. Ef þær eru ekki fyrir hendi kemur eftirfarandi aðferð B til greina:

- gera má ráð fyrir að umfang flutningaþjónustu haldist í hendur við umfang fluttra vara. Í því sambandi er vísir á borð við fluttir tonnkilómetrar viðeigandi þótt ljóst sé að ekki er hægt að taka til greina breytingar á gæðum í flutningsþjónustunni. Því nákvæmari sundurliðun sem fyrir hendi er að því er varðar tonnkilómetra mismunandi flutningstegunda þeim mun betri útkoma fæst.

Þessa aðferð er nauðsynlegt að nota sérstaklega, a.m.k. með tilliti til eftirfarandi tegunda flutninga (vöruflutninga), að því tilskildu að hún sé marktæk í aðildarríkjunum:

- flutningar á járnbrautum,
- aðrir flutningar á landi,
- flutningar eftir leiðslum,
- millilanda- og strandsiglingar,
- flutningar á skipgengum vatnaleiðum,
- flutningar í lofti.

Ef ekki reynist unnt að sundurliða að þessu marki er um að ræða aðferðir C. Allar aðrar aðferðir (t.d. að nota vísi eins og flutt tonn) eru einnig aðferðir C.

Meginreglan er sú að bæði að því er varðar farþega- og vöruflutninga er nauðsynlegt að hafa nýjustu verðupplýsingar með sundurliðunina hér að framan sem vog til að staðvirðing verði rétt. Ef þessi sundurliðun er ekki fyrir hendi á gildandi verði skal nota aðrar vogir til að meta vísa fyrir hverja tilgreinda flutningstegund. Síðarnefndu vogirnar skulu fara eins nærri núvirði og unnt er.

63: Flutningaþjónusta og flutningamiðlun; þjónusta ferðaskrifstofa

Þessi flokkur tekur til margs konar þjónustu og því er ekki hægt að tilgreina tiltekna aðferð eða vísi. Af þeim sökum er vísað til almennrar flokkunar á aðferðum og vísam.

Að því er varðar ferðaskrifstofur er að finna sérstök tilmæli í ESA '95 (sjá lið 10.39).

64: Póst- og fjarskiptaþjónusta

Það er flókið að áætla kostnað við póst- og fjarskiptaþjónustu á föstu verðlagi þar sem stöðugt bætast við mismunandi tegundir þjónustu og útgjaldaliða í gjaldskrá. Af þeim sökum verður það hluti af rannsóknaráætluninni að þróa sérstakar leiðbeiningar um aðferðirnar sem nota skal fyrir þessar vörur.

Vöruflokkun eftir atvinnugreinum J: *Fjármálaþjónusta*

Að því er varðar vörur eins og óbeint mælda fjármálaþjónustu (FISIM), verslunarálagningu á verðbréfum og erlendum gjaldeyri ásamt váttryggingum er framleiðsla á gildandi verði skilgreind sem jöfnuður milli mismunandi færslna. Tilgreina skal samræmda skilgreiningu og mælikvarða á framleiðslu á föstu verðlagi.

Að taka mið af breytingum á gæðum á fjármálum og tryggingum er enn eitt atriði sem þarfnast frekari athugunar, einnig samanburðarhæfi fyrir mat á fjármálaþjónustu sem sérstakt verð er greitt fyrir.

Það verður hluti af rannsóknaráætluninni að þróa sérstakar leiðbeiningar um aðferðirnar sem nota skal fyrir þessar vörur.

Vöruflokkun eftir atvinnugreinum K: *Fasteigna-, lána- og viðskiptaþjónusta*

Íbúðarþjónusta

Öll aðildarríkin munu taka upp svokallaða lagskiptingaraðferð til að mæla framleiðsluvirði fyrir verga þjóðarframleiðslu fyrir 1998 eða 1999 til að meta framleiðsluvirði íbúðarþjónustu á gildandi verði ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Ákvörðun framkvæmdastjórnarinnar 95/309/EB, KBE (Stjtið. EB L 186, 5. 8. 1995, bls. 59) og ákvörðun framkvæmdastjórnarinnar 97/619/EB, KBE (Stjtið. EB L 252, 16. 9. 1997, bls. 33).

Með þessari aðferð er framleiðsluvirði á gildandi verði í grundvallaratriðum áætlað á hlutlægan hátt með gögnum um magn og gæði húsnæðis og það verð sem greitt er fyrir að nota það. Samkvæmt skilgreiningu verða því fyrir hendi nauðsynlegar upplýsingar um framleiðsluverð til að staðvirða. Þessar sömu upplýsingar um verð, gæði og magn skal síðan nota til að fá áætlun á föstu verðlagi. Lýsa má beitingu aðferðarinnar, sem skýrð er hér að framan, sem aðferð A. Með henni gefst tækifæri til að taka tillit til gæðabreytinga á veittri íbúðarþjónustu.

Önnur fasteigna- lána- og viðskiptaþjónusta

Erfitt getur verið að safna saman verðupplýsingum framleiðanda, t.d. vegna þess að sumar vörurnar eru eðli sínu samkvæmt aðeins notaðar einu sinni. Þar af leiðandi er hægt að nota marga aðra mismunandi mælikvarða á verð- eða magnbreytingar í staðinn, oft óbeina mælikvarða eða aukamælikvarða.

Meta þarf hversu hentugir þessir óbeinu mælikvarðar eru fyrir hverja þjónustu undir þessum lið. Sérstakar leiðbeiningar verða þróaðar sem hluti af rannsóknaráætluninni. Í rannsóknaráætluninni skal gefa sérstakan gaum að staðvirðingu á framleiðslu hugbúnaðar sem einnig er innifalinn í þessum vöruflokki.

Vöruflokkun eftir atvinnugreinum M: *Kennsla*

Vöruflokkun eftir atvinnugreinum N: *Heilbrigðisþjónusta og félagsleg aðstoð*

Í sumum aðildarríkjum eru helstu þættir þjónustu á sviði heilbrigðis og kennslu skráðir sem markaðsframleiðsla en í öðrum aðildarríkjum eru þeir skráðir sem framleiðsla utan markaðar. Aðferðirnar, sem þarf til að mæla framleiðsluvirði á föstu verðlagi, skulu taka mið af þörfinni til að ná fram samanburðarhæfum hagskýrslum fyrir landaflokkana tvo.

Hagskýrslur um verð fyrir staðvirðingu á markaðsframleiðslu skulu endurspeglar heildarverð vörunnar en ekki einungis framlag neytanda eða almenna gjaldskrá. Í hagskýrslum um verð skal einnig gera ráð fyrir breytingum á gæðum í heilbrigðis- og námsgögnum.

Það verður hluti af rannsóknaráætluninni að þróa sérstakar leiðbeiningar um aðferðirnar, sem nota skal fyrir þessar vörur, með hagskýrslum um verð eða öðrum aðferðum. Áætlunin mun taka til hvers kyns markaðsframleiðslu þessarar þjónustu og einnig framleiðslu hennar utan markaðar eins og lýst er hér á eftir.

Vöruflokkun eftir atvinnugreinum O: *Önnur samfélagsþjónusta, félagsþjónusta og persónuleg þjónusta*

Verðlagstölur framleiðanda eru ekki alltaf fyrir hendi fyrir þessa þjónustu og eru þá aðrir vísar oft notaðir í staðinn. Að því er varðar heilbrigði og kennslu getur einhver starfsemi undir þessum lið falið í sér bæði markaðsframleiðslu og framleiðslu utan markaðar og þarf að taka tillit til þess í tölfræðilegum aðferðum.

Það verður hluti af rannsóknaráætluninni að þróa sérstakar leiðbeiningar um aðferðirnar sem nota skal fyrir þessar vörur.

Vöruflokkun eftir atvinnugreinum P: *Heimilishald með launuðu starfsfólki*

Þessi framleiðsla, sem er framleiðsla til eigin nota, er metin samkvæmt venju sem laun og launatengd gjöld, þ.m.t. tekjur í friðu.

Venjulegar aðferðir við að fá fram áætlun á föstu verðlagi eru að nota neysluverðsvísitölu eða launatölur fyrir staðvirðingu eða að nota magnútgiskun (þá er gengið út frá fjölda launamanna). Að meginreglu til skulu staðvirðar sem eru notaðir (neysluverðsvísitala eða launatölur) sannprófaðir til að tryggja að þeir taki réttilega mið af tekjum í friðu.

Í þessum aðferðum er ekki tekið tillit til framleiðnibreytinga en þó að þær vanti mun það aðeins hafa minniháttar áhrif á verga landsframleiðslu. Slíkar aðferðir teljast til aðferða B nema þær taki tillit til framleiðnibreytinga (en þá teljast þær til aðferða A).

Skattar og vöru- og innflutningstengdir styrkir og virðisaukaskattur

Í ESA '95, lið 10.47 til 10.52, eru meginreglurnar, sem nota skal til að áætla skatta og vöru- og innflutningstengda styrki og virðisaukaskatt á föstu verðlagi, settar fram nægilega ítarlega. Þessar meginreglur jafngilda aðferð A.

II.3. Framleiðsla utan markaðar

Eins og athygli var vakin á áður er nauðsynlegt að tölfræðilegar aðferðir til mælinga á framleiðslu á föstu verðlagi gefi samanburðarhæfar hagskýrslur, bæði fyrir markaðsframleiðslu og framleiðslu utan markaðar, einkum að því er varðar þjónustu á borð við kennslu og heilbrigðisþjónustu.

Fyrir þjónustu utan markaðar er hægt að áætla framleiðsluvirði á föstu verðlagi með því að nota annaðhvort framleiðslumagnsvísa eða aðfangaaðferðir (t.d. staðvirðingu á vinnuafl og öðrum aðföngum eða framreikningur á grunnármagni vinnuafls). Verðupplýsingar, sem unnt er að nota, gætu verið fyrir hendi.

Munurinn á aðferðum A, B og C fyrir þjónustu utan markaðar verður skilgreindur í rannsóknaráætluninni.

II.3.1. Vöruflokkun eftir atvinnugreinum M: Kennsla

Hægt er að áætla kostnað við kennslu utan markaðar á föstu verðlagi með því að nota annaðhvort framleiðslumagnsvísi eða aðfangaaðferðir.

Sérstakar leiðbeiningar um aðferðirnar, sem skal nota til að meta kennslu (hvort sem það er með framleiðslumagnsvísi, aðfangaaðferðum eða, að því er varðar markaðsframleiðslu, verðupplýsingum), verða búnar til sem hluti af rannsóknaráætluninni. Með þessari áætlun verður einnig metið hversu mikið tillit er tekið til breytinga á gæðum.

II.3.2. Vöruflokkun eftir atvinnugreinum N (hluti): Heilbrigðisþjónusta

Einnig er hægt að áætla kostnað við heilbrigðisþjónustu utan markaðar á föstu verðlagi með því að nota annaðhvort framleiðslumagnsvísi eða aðfangaaðferðir.

Sérstakar leiðbeiningar um aðferðirnar, sem skal nota til að meta heilbrigðisþjónustu (hvort sem það er með framleiðslumagnsvísi, aðfangaaðferðum eða, að því er varðar markaðsframleiðslu, verðupplýsingum), verða búnar til sem hluti af rannsóknaráætluninni. Með þessari áætlun verður einnig metið hversu mikið tillit er tekið til breytinga á gæðum en það er einkum mikilvægt fyrir framleiðsluvirði heilbrigðisþjónustu.

II.3.3. Önnur framleiðsla utan markaðar

Önnur framleiðsla utan markaðar getur verið í ýmsum myndum. Sum er veitt á einstaklingsgrundvelli (t.d. almannatryggingar) en önnur á sameiginlegum grundvelli (t.d. varnarmál). Enn önnur felur í sér bæði einstaklingsbundna og sameiginlega þætti (t.d. starfsemi lögreglu – flokkast undir sameiginlega þjónustu samkvæmt venju í ESA '95).

Nota má framleiðslumagnsvísa til að meta framleiðsluvirði þjónustu sem veitt er á einstaklingsgrundvelli og e.t.v. einhverja þá þjónustu sem veitt er á sameiginlegum grundvelli. Nota má aðfangaaðferðir fyrir allar þessar tegundir þjónustu. Til að fá sambærilegar niðurstöður þarf að samræma að einhverju leyti á hvern hátt aðferðirnar tvær eru notaðar.

Hluti af rannsóknaráætluninni mun felast í því að þróa sérstakar leiðbeiningar um aðferðirnar sem nota skal fyrir þessar vörur (hvort heldur er framleiðslumagnsvísar eða aðfangaaðferðir).

III. HLUTI

MÆLING Á VERÐI OG MAGNI SAMKVÆMT RÁÐSTÖFUNARUPPGJÖRINU

Að því er varðar ráðstöfunaruppgjörið er verg landsframleiðsla fengin með því að fá samtölu með föstu verðlagi neyslufjárhæðar, vergrar fjárfestingar og nettóútflutnings.

Að því er varðar hvaða vísa hentar að nota, annaðhvort við staðvirðingu gildandi verðgilda ársins eða framreikning á grunnárgildum útgjaldauppgjör, má nota eftirfarandi viðmið:

— hve vel visirinn nær yfir vöruliðinn. Til dæmis hvort visirinn tekur til allra varanna undir liðnum eða eingöngu hluta þeirra,

- hver matsgrundvöllur vísisins er. Ef um er að ræða neyslu og verga fjárfestingu skal miða við kaupverð en ekki, t.d. verð framleiðenda,
- vísirinn skal taka tillit til gæðabreytinga og skrá þær í magnmatið en ekki verðlagsmatið,
- samræmi sé í hugtökum vísis og hugtaka í þjóðhagsreikningum.

Þessi viðmið leiða til eftirfarandi almennra niðurstaðna um aðferðir við að leggja mat á verð- og magnmælikvarða í mismunandi flokkum ráðstöfunaruppgjörsins.

Neysla heimilanna

Neysla heimilanna skal staðvirt, þar sem við á, að svo miklu leyti sem hægt er með upplýsingum úr neysluverðsvísitölunni.

Segja má að neysluverðsvísitalan eigi við ef hún uppfyllir eftirfarandi viðmið:

- hún tekur til þeirrar tilteknu vöru (vara) eða vöruflokks (vöruflokka),
- hún tekur vel tillit til breytinga á gæðum vöru (vara),
- hún er metin á kaupverði með virðisaukaskatti,
- hugtökin að baki neysluverðsvísitölunni samsvara hugtökum í þjóðhagsreikningunum.

Ef neysluverðsvísitala er ekki fyrir hendi fyrir tiltekna vöru skal nota aðra samræmdari vísa. Það geta verið framleiðsluverðsvísitölur, útflutnings- eða innflutningsvísitölur eða, jafnvel við tilteknar aðstæður, magnvísar. Slíkar aðferðir teljast til aðferða B.

Ef um er að ræða aðferðir C eru notaðar vísitölur sem samsvara engan veginn viðkomandi vöru (vörum).

Opinber neysla og neysla sjálfseignarstofnana sem þjóna heimilum

Hægt er að gera sömu mælingar á þessum neyslulíðum og gerðar eru á áætlunum á framleiðslu utan markaðar í framleiðsluuppgjörinu (3. lið II. hluta) þar sem gildi vara og þjónustu, sem opinber yfirvöld og sjálfseignarstofnanir sem þjóna heimilum framleiða, eru aðalþættir þessara flokka (ESA '95, liðir 3.78 og 3.79).

Kaup hins opinbera á vörum og þjónustu sem framleidd er af markaðsframleiðendum og afhent heimilum – án nokkurra umbreytinga – sem félagslegar greiðslur í fríðu, sem einnig eru hluti opinberra neyslu (ESA '95, liður 3.79), skulu staðvirt með viðeigandi verðvísunum sem samsvara viðkomandi (markaðs-) vörum og þjónustu.

Í ESA '95, lið 3.85, er lýst muninum á vörum og þjónustu til einkanota og vörum og þjónustu til sameiginlegra nota sem hið opinbera lætur í té. Þegar þessi aðgreining er gerð er auðvelt að ákvarða *raunneyslu*. Þessi framsetning á reikningunum felur ekki í sér nein sérstök vandkvæði að því er varðar áætlun á föstu verðlagi.

Fjármunamyndun

Ef um er að ræða aðferð A eru notaðar réttar verðvísitölur fyrir fjárfestingar. Slík vísitala skal uppfylla eftirfarandi viðmið:

- þessi vísitala tekur einmitt til þessarar vöru (vara) eða vöruflokks,
- hún tekur vel tillit til breytinga á gæðum vöru (vara),
- hún er metin á kaupverði með ófrádráttarþærum virðisaukaskatti,
- hugtökin að baki vísitölunni samsvara hugtökum í þjóðhagsreikningunum.

Í reynd eru framleiðsluverðsvísitölur oft notaðar sem teljast til aðferða B ef þær eru ekki endurmetnar á kaupverði. Fyrir framleiðsluverðsvísitölu sérstakra vara gilda sömu athugasemdir og gerðar eru í 2. lið II. hluta, þ.m.t. tilvísanirnar í rannsóknaráætlunina.

Breytingar á birgðum

Mikilvægt er að birgðir séu staðvirtar sérstaklega og sjálfstætt og ekki reiknaðar sem eftirstöðvar við útreikning á föstu verðlagi.

Í ESA '95, í lið 10.56, kemur fram að hægt sé að reikna breytingar á birgðum á föstu verðlagi með því að staðvirða vörur sem færðar eru inn í birgðir og teknar eru út sérstaklega með viðeigandi verðvísitölum. Þegar magn- og verðbreytingar í birgðum er ekki of miklar er hægt að nota beina staðvirðingu á breytingum á birgðum með meðalverðvísitölu ársins í staðinn.

Til eru fjórar tegundir birgða (ESA '95, liður 3.119):

- hráefni og birgðir: hér er hægt að gefa upp sömu meginreglur og fyrir staðvirðingu aðfanga í 2. lið II. hluta,
- vörur í vinnslu: þennan flokk skal skoða í rannsóknaráætluninni,
- fullunnar vörur: vörur sem hægt er að staðvirða með framleiðsluverðsvísitölu á grunnverði,
- vörur til endursölu: vörur metnar á verðinu sem þær eru keyptar á en framleiðsluverðsvísitalan er oft góður vísir fyrir það.

Einnig skal skoða vandann við geymsluhagnað í rannsóknaráætluninni.

Kaup að frádregnum ráðstöfunum á verðmætum

Þennan flokk skal skoða í rannsóknaráætluninni.

Útflutningur og innflutningur á vörum og þjónustu

Þennan flokk skal skoða í rannsóknaráætluninni.

II. VIÐAUKI

AÐLÖGUNARTÍMABIL

Aðlögunartímabil fyrir meginreglu nr. 3

Land	Til
Írland	2004
Portúgal	—
Danmörk	2000 (árið 1999 verður grunn- árið 1990)
Finnland	2005
Holland	—
Ítalía	2003
Þýskaland	2005
Belgía	—
Breska konungsríkið	2003
Frakkland	—
Spánn	2003
Grikkland	—
Svíþjóð	—
Lúxemborg	—
Austurríki	2005